

№ 10
4750

Р/11/10

В. М. Бр. 4826

WWW.UINIBRS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКИ ЛИСТ

за

ГОДИНУ

1866.

Издав и уређује

НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

VIII. ГОДИНА.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сент
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕКА
У БЕОГРАДУ

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сент

У СОМБОРУ.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

1881

Београд
1881

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 1. у Сомбору 15. Јануара 1866. Год. VIII.

Школски Лист излази месечно дваред : сваког 15. и последнѣг , а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа едаред на месец .
Цена е за оба Листа 4 ф. а за сам додатак 1 ф. 20 и. на год.

Изјава

П. ЧИТАТЕЉИМА.

Позват од господина школског саветника Дра Ђ. На-тошевића и добивши дозволенѣ од високе земаљске власти, примам се ја издаваня и уређиваня Школскога Листа. У тој надежди, да ће ме читајућа публика нашега народа барем у толико помагати, да без своє штете лист овај издавати могу, ево разшиљѣм први брой свима оним обштинама и поштованим особама, коима е лист овај прошле године шилян.

Лист Школски излазиће одсад точно и уредно сваког петнајстог и последнѣг дана у месецу и доносиће чланке о школи, учительима, и о воспитавању и ученоу деце из Педагогѣ Дидактике, Методике и Историѣ ових наука; израђене лекције за углед, предлоге за поболшанѣ материјалног стана учительског, школске наредбе, и школске вести.

Уз' школски лист излазиће на свршетку сваког месеца додатак под насловом : „Пријатељ Србске Младежи.“

Додатак овај доносиће поученя и предмете за читанѣ намењѣне за изображенѣ ума и воспитанѣ срца и душе пре-драге младсжи Србске обоега пола. У њему ће се находити у лепом избору жития светих, животописи, приповедке, притче, басне и песме моралног садржая; предмети из Историѣ, Земљописа, Физике, Дистетике, Домоводства и польске Економје; рачунске и гимнастичне игре и друге задаће.

Ја сам у Школском Листу од постанка његовог много радио, по томе надам се да ћу е' Божиомъ помоћу моћи и дужности уредника одправляти у толико болѣ, што е наш

WWW.UNILIB.RS

многозаслужени и обителюбљени Господин Школски Саветник Др. Ђ. Натошевић обећао, да ће и у напредак своим врстним педагогичним чланцима оба ова Листа подпомагати. Притом учтиво позивам и молим све наше учене мужеве како овде, тако и у Кнежевини Србској, а особито наше пречастно Свештенике, Школске Управитељ, Професоре висших и средњих училишта и Народне Учителј, да ми своје умне прилоге и дописе, кои се са горњим програмом слажу, шилати изволе; ја пак од своје стране обећавам, да ћу свакоме, кои ме у овом погледу подпомагао буде, из почасти оба Листа бесплатно шилати.

Цена е за оба Листа заједно на годину 4 фор.; а на по године 2 фор. а. вр. — Школски Лист без Додатка неће се никоје слати. Но на Додатак сам отвара се обашка годишња предплата са 1 фор. 20 нов. и полгодишња са 60 нов. а. вр.

Све Родољубце а особито народне учителј пријатељски умољавам, да у месту свом што више предплатника на Школски Лист скупе, а притом да младеж обоега пола на држанј „Пријатеља Србске Младежи“ позову.

Господи скупитељима за велики труд њихов дав се седми примерак једног и другог Листа на дар, а имена скупитеља и предплатника' штампаше се у Листу.

Они Предплатници, кои су за целу прошлу годину предплатили, добија ће ове године Школски Лист до краја Септембра, с' тога нека изволе јошт 1 форинту послати, па ће им се Лист целе ове године шилати. — Они пак кои су предплатили за по године, примити ће у накнаду јошт шест броева Листа и 4 Додатка, а за целу ову годину, ако Лист држати желе, имају наплатити само три форинта. Свима ланским предплатницима уз први овогодишњи број разаслаше се и шести број Школскога Листа од 1865. године, и тако неће они никакву штету трпити.

Они предбројници Школскога Листа кои од године 1864 дугую, могу дуг свој код мене положити заједно са новом предплатом, да не би морали за оно мало новаца у двапут пошту плаћати.

Напоследку она Господа и Обштине, којима е 1865. године Лист шилан, а јошт нису за њга платили (има преко 700) нека се одма пријаве да су ради Лист држати, пак ће им се редовно шилати.

Предплатни новци молим да ми се заедно са адресом предплатника у плаћеном писму пошљу.

Као што од своје стране обећавам да ћу оба Листа уредно и на време издавати, тако молим да ми се и читајућа публика наша са предплатом за времена одзове, и да се сваки, кои Листа држати жели, меня што скорие пријавити изволи, ер само ће се онолики број листова штампати, колико се предбројника на њи пријавило буде.

У Сомбору на Св. Саву 1866.

НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ

уредник и издаваатељ Школскога Листа.

Школа и свештенство.

Колико је важна школа за цркву држим да ние нужно доказивати. Црква не може бити без школе, већ ако ће да јој рад сасвим пишта не вреди. Шта би било душепопечителство без школе? Не би л' му био подрезан корен, исчупано срце, отето најплодније пољ, на комъ семе Хришћанства сев. Црква је прошлих векова била основатељка школе, нѣзина хранитељка и најбрижљивия мати. Основна школа код Хришћана не може другчия ни бити, нити се даде мислити другчия, него конфесионална. Зато и есте код свију конфесија црквена, и ово је право свакој цркви осигурано свима титулама и гаранцијама: народним, државним и приватним.

Истина је, има и држава и народ своя права на школу, и има своје интересе; али, хришћанској држави и хришћанском је народу први интерес Хришћанство, и ово прва светиња, Основна је школа у нас управо овога ради дигнута; нега овог задаћа је; а ова нега не да се без дотичне цркве и свештенства ни мислити. Узети дакле школу из руку црквених, секуларизирати је, био би велики губитак за цркву, још већи за конфесију, и за Хришћанство, а тим на деморализацију народа, која увек грдне последеце собом вуче, не само за тај народ, и за суседе, него и за целу државу, и то тим грђе, што је народ простиј.

Ово је узрок, те још ни една хришћанска држава ние на то ишла, да узме школу из руку црквених, него и онде

Где е опажала нужду, да својом моћи школу под яче закрилѣ узме, и онде е само цркви руку у помоћ пружала, да заедно са њом школу чува, и нигде изключивала свештенство, ни хтела држати школу без овог, нити ће, докгод се хришћанства држи, моћи ову без оног држати, почем се на неки мести са жалостним искуством осведочило, да е ово од велике штете, те зато се свуд, гдегод е ово и покушавано, опет на оно вратило. Тако стој и данас школа по државним наредбама и прописаним условима покрај врховног надзора државе под управом цркве и нѣзиних органа, не као служителя цркве само, но и као служителя државе, с којима заеднички прави школске наредбе, поставља учителѣ и инспекторе и наређуе помоћи, гдегод е школа потребуе. Нигде још ние држава ни од едне конфесие школу узела и себи присвоила, него е још неким конфесияма тако сасвим уступила, да окром врховног надзора и најглавниѣхъ начелнихъ питања никаквога далѣ уплива себи не присваја, нит тражи.

Али ово последнѣ време почели су се дизати гласови, да се ова власт, што е црква по природи на школу има, ограничи само на науку вере, а сва остала права да се одузму, ер излази вика, да свештенство своје дужности око школе не врши онако како би по пропису вршити требало, те да тим школа у назад иде, место да с духом времена и науке напредуе. Да е ова вика на више места основана, о томе на жалост ние сумњѣ, и когод школу загледи, на многима ће се местима уверити, да е тако.

Шта се дакле има чинити? У овом е случају прва и најглавнија задаћа клиру, да онај уплив, који е досад по државном закону на школу имао не само сачува, него да га цркви још већма задобие, као на кое природно право има, од коег зависи благостањѣ школе и хришћанско одгајањѣ народа.

На питањѣ, како да учини ово, има само едан једини одговор: да клир својом способношћу вештином и вредноћом у струци школској доведе своје противнике, да га поштују. Па како се данас од свуда виче: „предајте школу само људма од струке“ то се имаю свештеници еминентно као ови људи од струке показати; само ће тим запушити уста својим противницима и тим ће само угушити сву вику, која на то смера, да се узме школа из руку свештеника, чим се ови покажу, да су они највештији и најбольши стручни људи за школу.

WWW.UNILIB.RS Ово је дакле услов. Без овога је узалудно ослањањем цркве на своје право, и узалудна најбоља жеља и љубав државе к свештенству. Ако свештенству оскудева педагогичка и дидактичка вештина, онда су узалуд сва права цркве на школу, онда су и све оне најпробитачније наредбе по школу од врло мале користи. Напротив све најнеповољније околности мало по мало ће се изгладити, ако свештенство ову вештину има, и узгледа, да је све бољје и већма придобие.

Ово је истина, која се не може довољно на срце метнути. Дужност дакле и мудрост позива свештенство, да свим трудом прионе, те себи оно солидно знањје и вештину прибави, што се за држањје и напредовањје школе данас иште; и то да се не задовољи са неколико общих правила, него да уђе у све поединости воспитанја и науке, које има школа дати, и да се у овом што бољје увештба и уживи. Кад се свештенство из основа и до сви поединости упозна са правим начелима воспитанја и начина учења, и задобие у овом прави такт и практичну способност, онда не може бити сумњје о успеху. Напротив мора сав ауторитет пасти, и мора се изгубити уважењје ма највеће било, чим пође сваки својом теоријом и својим приватним мненијем по школи заповедати, без знања, како ваља воспитанјем руководити и како науке предавати, да се с децом онај успех учини, као што га данашња педагогичка и дидактичка вештина учинити може. Ако свештеници не приону, да себи ову на школском пољу нуждну вештину и нуждна знања придобију, него остану невештаци и незналице, онда онамо у школи неће бити никаква успеха ни плода а овамо ће противници све више основе и маха имати да вичу.

Ние дакле неправедно исканјје, што се тражи од свештенства специјално педагогичко знањје и изображењје. У сваку струку мора се данас специјално ући, које ће у њој ваљано шта да уради. Као што ние н.п. довољно имати у глави само общу теорију о моралној богословији, ни само общих појмова о пасторалној, о литургији и др. него се иште специјална студија; тако се иште данас у свакој струци специјално знањје и практична вештина. Па кад се и у црквеној техници иште од клира савестна студија, где се не смеју ни ситнице занемарити, зар да се баш у школској струци не пита за поединости, овде на овом најглавнијем пољу, где се у срце младежи полаже основа за здрав и крепак црквени и общински живот! Ако ко држи, да се има свештеник само бринути за специ-

Училиште у науци хришћанској, а науку осталих струка, да сасвим на учитеља оставља, то не познаје ни интерес цркве, не познаје ни духа постоећих школских закона и наредби, ни шта дух данашњег времена иште. Ко би оно држао, тај би се сам издао, не само да је едностранница, и немарљивица за опште изражавање и за материјалне интересе народа, који су данас врло главни, него би овим и оно религиозно и морално изражавање младежи јако оштетио, почем се и код осталих наука иште исти онај запит, исти онај хришћански дух и хришћанска основа.

Овоме имамо још и то додати, да парох као начелник школског надзора и местни школе управитељ школу нагледати има и водити контролу о целом школском раду и животу. А како би ово чинио, како одговор давао, како ли одговорност на се примио, ако неби кроз познавао школу, њезин строй, њезину задаћу средства и начине. Ако ко мисли, да оном, који је толике школе прошао, ово знање о школи само од себе дође, люто се вара. Данас се мора све и својски учити, а воспитане и наука деце иште данас особито знање и вештину, које се мора још својскије учити, памтити, вештати. Педагогија и Методика с Дидактиком изашлесу данас наукама, које ни едан парох не сме заборавити, другачије заслужује највећи укор. Кад је умео научити оно, што је теже, зар да незна ово, што је лакше, и што је по свом звању дужан знати!

Не идемо да са овим приметбама нашем клиру пребацујемо, као да он неби имао волје ни ревности за школу. Напротив знамо да је сваки ревностни свештеник, којем је управа местне школе поверена осетио потребу, да се са свима у круг школе спадајућим прописима и дужностима својски позна. Па што добра њиова воља није свуд пожеланог успеха и плода извела, то није кривица на њима и на њиовој волји, већ највише на томе, што нису имали удеснога упутства у овом њи прилике научити, те тако су већом страном сви самоуци; што је наша педагогичка литература тако слаба и сиромашна, да се едва где шта нађе о овој по изражавање народа најважнијој струци а и што се у теологичким заводима ова струка мањински израђује. Но сад има и бољих упутства, и боље прилике упознати се са овим дужностима и вештинама ваља само оно проучити, ово потражити; што је литература слаба, то је лакше бар оно, што се има набавити, и читати, а надамо

се, да ће се матице и учена друштва обазрети и на ову оскудицу и потребу у литератури; а што се теологичких завода тиче, тврдо се уздамо, да ће учитељи понијоћи важност овога предмета и горе наведених потреба, колко цркви својој и своје народу за љубав, толико и за љубав свога достојанства и поноса, и у овој струци све оно чинити, што свештеним и поносним мужевима чинити ваља.

Још едаред изричемо дакле желимо, да сви кандидати за свештенички чин, као и сви млађи свештеници ове речи к срцу приме, те за своју главну дужност узму, да као што су врсни свештеници исто онако и врстни школски мужеви буду, па сложно и у љубави са свима добрим особито млађим учитељима прихвате свестрано изображавањем деце, да уђе и у наше воспитанјем дух и снага правога Хришћанства. Ово е и тако најглавнија задаћа душепочитељства. У школи се полаже основа за црквени живот обштине, и добар парох не може равнодушан бити, да ли се ова основа полаже тврдо, или тек овлашно, или никако. Код нас и у осталим погледима зависе сви интереси цркве и народа само од педагогичке вредности и изврности клира: и ако се овај својом педагогичком вредношћу покаже као тврда подпора школе, онда га никоја сила оборити неће. Само са овим задобиће упливе и власти, које није никада ни мислио имати, а без овога мора изгубити и оно што има. * *

О ученом писању и читању.

Кад хоћемо да дјцу научимо читати, по најпре ваља да их научимо читати механично. Механично пак чита онај, који у читању сваку рјч без муцања и запинања точно чисто и правилно изговара.

До најновијег времена учитељи су учили децу читати посредством срицања. Тако сам и ја у дјетинству моме пре 30 година учио читати, тако су и сви средовјечни људи наши читали учили. Гриота е рећи да се овим начином не може научити добро читати, али се признати мора, да е посао тај веома тежак и скоро рећи противунараван, а сви знамо колико е времена требало пропустити за оваково ученјем, и коли-

www.lsb.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ко е у нас люди, кои правилно читати умею, ма да су пет и више година у школу ишли.

При оваком начину учења највећа е тегоба била та, што су деца у четири пута морала азбуку учити док су нешто мало до читаня дошла. Тако смо ми, у едной од најболших србских школа учили прве полгодине (Од Ускрса до св. Илије.) штицу ону стару: і, г, т. п. и т. д. или сва мала писмена по реду како е едно на друго налик. Затим смо друге године учили прво цѣлу азбуку по азбучном реду изговарајући имена: „Аз, Буки, Вѣди, па до: Ђ. Ў. Ћ. Ў. По том смо учили познавати велика и мала писмена на дугачкой штици на којој су обашка написани самогласи а обашка сугласи, и која би штица сгодна била за спајањ, али умѣсто тога ми смо за учитељм, — кои напред говорећи дотична писмена показиваше, — говорили: буки аз ба, буки ест бе, буки иже би; тако се исто редом читало из прве половине буквара до изреченія: „Бойся Бога, твори право и небойся никога.“ Тек другог полгодія у Букварској школи у мѣсто срицаня оваког „Черв аз ча, добро он до чадо, покой рди иже при, люди лѣ лѣ прилѣ, покой иже пи, прилѣпи, слово я ся, прилѣпсея, Буки он бо, глагол ук гу, Богу.“ — упутіо нас е учитель да читамо сви у глас на слокове: ча-до при-лѣ-пи-ся Бо-гу и т. д. Колико се опоминѣм посао е ишао врло мучно, уч итель е свагда слог по слог напред говорио, а ми сви у глас за њим, затим смо ми сами у скупу по њѣколико пута читали, и то е онда било за лекцију задато. На овај начин задаване су лекције и Часловцима и Псалтирцима, и сви смо пре оно што е за лекцију задавано на памет изговорити могли, него што би у станю били читати други кои предмет кои се у школи учио ние. Ђдва на свршетку Псалтира од множине дѣце бѣше трое, четвороли, с' којима се учитель на испиту пред гостима дичио, како знаю читати Псалтир ма да се гдѣ отвори, и то су, били они кои су имали и изван школе помоћи за ученѣ читаня. То што су нам деца на овај начин читати учила, ест узрок што е већина ученика наших по излазку из школе књигу побацила, и кои доцније много читао ние сасвим е заборавио читати, или само познае писмена и сриче а неуме течно читати.

Са писанѣм стаяли смо јошт горе. Тек треће године школске као Часловци почели смо учити познавати писмена и први семестар проведисмо пишући по штампаним

рукописним прегледалицама мала писмена, а другог семестра писали смо еднако опет велика и мала писмена; у многим школама писало се по оловки, то ест учитель свакоме испише оловком цѣлу азбуку, а деца по томе мастилом вуку, негледећи требал' танак или дебео потез.

Псалтирци су писали првог полгодја по прегледалици: „Школа е народна као пѣкїй сад,“ а другога „Бог дѣчице моя гледи на добре.“ или: Ада, Боя, Вода, Гора, Тек Граматирци су из штампаног Псалтира преписивали, и то цѣлог првог полгодја: „Тебѣ подобаеъ пѣснь Боже въ Сионѣ,“ — два или три реда; а другог полгодја први стих из Псалма: „Благо естъ исповѣдатися Господеви,“ а ако има мѣста онда јошт и две три рѣчи из слѣдуюћег стиха, негледећи свршували се смисао или не, као што и у обште при школском послу на смисао и на разумеванѣ никаква пажња обраћана није. На овај исти начин као Часловци и Псалтирци срицали смо мађарски и нѣмачки Буквар изговарајући најпре имена писмена н. пр. те е с це ха е е р чер, ве е ен, вен, — червен, ка а ка червенка. —

Учени мужеви у средњој Европи почевши јошт од славенина Амоса Коменског и нѣмца Ратиха, старали су се да изнађу разумни и практични начин за науку читаня, и већ у почетку овога столећа био е код изображених народа за овај посао обште примљен метод гласаня.

Гласанѣ састои се у том, да дѣте научи гласове писмена изрећи и срећи на тако слокове и рѣчи прочитавати. Гласови се уче најпре они што се јако отезати могу или самогласи, затим се узме едан суглас и срекне се заедно са свима самогласима, н. пр. а-б, б-а, и тако се пореду уче сви сугласи али се нигде име писмена неизговара, него само глас. —

Као што мало час наведох, овај е начин у почетку текућег столећа Нѣмцима и другим народима просвећене Европе врло добро познат био, и свуда се у болым школама с' великом коришћу употребљавао. Покойни професор Педагогіе Исайловић, у својој Педагоги и Методики (штампана 1816 године у Будиму) на страни 181. признае, да е ово далеко болји и врстни начин за ученѣ читаня него што е срицанѣ, али вели, због неуредног посѣћиваня школе неможе се код нас у явним школама употребити. Старии наши учительи, кои су између 1819. и 1830. препарандию свршили, говорили су ми на

УНИВЕРЗИТЕТСКА

ВИБЛИОТЕКА

практичном учетельском течаю године 1858, да се они као кроз сан опомињу, како им е исти професор више пута хвалио метод гласованя и препоручивао да га покушаваю у школи својој употребити, — али они се тога нису после сећали, нити су што о томе мислили док ние године 1857 многозаслужени госп. школски саветник Др. Ђорђе Патошевић ствар ову у много лепшем и савршеніем виду код нас на ново покренуо. Говори се да е у Трстанској школи честити учитель Владиславльвић у трећој и четвртој десетини овог столећа, своє ученике гласаньм читати учио, осим тога, у колико е мени познато године 1855 и 1856 рађено е овако у Темишварској градској Србској Школи, где е господин учитель Ђорђе Јоановић тада списао Буквар за гласань, кои се у нѣга у рукопису находи, и по коме е он ученике своє за 14 дана научио читати. — Ово су у колико е мени познато до године 1857 едини изузетци били од обичног начина кѣим се у нашим школама учио читати.

Докле су наши учители еднако сричући учили децу читати, дошле су вешти учители у Немачкој изнашли за учень читаня іошт больи начин од гласаня, а то е учень читаня е писаньмъ (*Schreiblese Methode*.)

Учень читаня с писаньм сасвим е природи сходан и разуман посао. Ньиме се дете најрадше забавля, и више само радч, пак и писати и читати темельниие научи, него кад би најпре учио читати па после писати. Тим двоструким радом уданпут постану оба две ове вештине стална својна деція, дочим се самим гласаньм истина брже научи читати, али се брзо и заборави. Само се иште да е учитель сасвим вешт своје послу, да е окретан и да му се посао овај мили, а притом да точно и савестно сваки дан с ученицима својима помало напредуе, и да ученици точно у школу долазе, пак за 16 до 18 недеља могу научити сва деца од 7, до 8 година писати и читати. А кад би стариі и одраслій люди учили писати и читати, доста би било толико дана, да се у едном и другом послу том сасвим точно извеште. —

Цео овај посао састои се из приуговляваня за писань и читань, и из ученя писаня и читаня.

Приуговлявань за писань називамо обично ручним, а приутовлявань за читань умним.

Оба ова приуговляваня иду успоред едно с другим, и треба их у колико е више могуће у свезу довести са науком гледаня.

Ми ћемо у слѣдујућим броевима овога листа покушати да читатељима нашим практично изложимо сав посао при ученом писању и читању, пак сваки учитељ и родитељ моћи ће децу по овој начину лако и за кратко време обштекористним вештинама читања и писања научити.

Народне Школе у Србији.

У Србској Кнежевини има 318 србских основних народних школа, међу којима неколико има четворокласних са три или четири учитеља: по окружним варошима свуда се налазе школе са 2 учитеља, а по селима едан учитељ заједно обучава сву децу, која се међутим ипак на три оделена поделују. Девочких школа има 28, и у њима 37 учитељки. Године 1864 разпространѣна е девочка трокласна школа у Београду са висшим разредима у којима се девојке за учитељице приправљају. У овој великој девочкој школи има око 120 ученица.

Кад узмемо на ум оно стањ у ком е Србија пре 50 година била то се морамо радовати множењу школа и напредовану просвете код оностраног народа нашег, с' тим већма што ове школе непостое само по имену, него у њи иду деца према околностима врло приљжно, а правителство својски око тога настоји, да и по самим разштрканим селима из сваких 100 кућа барем десеторо деце у школу редовно ићи морају.

Истина има мањих села у којима јошт нема школе, али е свако и најмањ сеоце приписано к оближњој школи у коју деца иду, а да би се полазењ школе одакнало, покрај сваке сеоске школе у коју долазе деца из удаљних заселака налази се пространа соба, где школска деца преко целе седмице станују а само у недељу иду кући своим родитељима. Родитељи се поревене па шалу деци рану и држе кувара кои им ела готови.

У Србији школе се подижу и издржавају трошком народног школског фонда, кога онострана браћа наша године 1841. установише, и кога главница сада више од едног милиона форинти износи, од које се половина на издржаванѣ школа и на плаћанѣ учитеља троши, а друга половина к' капиталу се придодае. Од сваке порезке главе узима се по 8 гроша у име школског пореза, и овим незнатним прилогом, кога сваки Србин радо дае, знаменито се умножава обштекористни фонд школски. — Из фонда овога примају учитељи годишњу плату, која е на 10 класа поделѣна. Найврстни учитељи, кои су већ неко време служили и у својем послу одликовали се спадају у прву класу, — а најслабији у последњу. После десетогодишњ безукорне службе добијају учитељи у име додатка едну трећину; после 20 година службе половину своје редовне плате; а после тридесетогодишњ службе плата им се удвостручи. Учитељи имају обично у школском зданију и стан за себе и за своју породицу, а у старости добијају мировину (пензију.)

Приправничке Школе за учитељ у Србији јошт нема, него у место тога сваки кои учитељм бити жељи, обвезан е пред министар-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ском комиссионом испит положити и тим уверењем дати, да је за одправљањем учительског звања способан. Училишта су понајвише савршени питомци духовне семинарије Београдске, кои привремено као клирици и ђаци ову службу одправљају.

Јошт докле у овоштраним школама нашим није било ни Србских Читанка, ни других школских књига, већ је у Србији одма спочетка сачињени и уведен србски Буквар, србске Читанке, Рачунице, Катихизис и остале добре школске књиге, које су у новим издањима поправљене и дотериване, и могу се у сваком погледу добрима назвати. Штета је само што се јошт није у Србији примио нови разумни начин обучавања, који је у овоштраним нашим школама године 1857. и 1858. уведен, и који би и тамо од велике користи бити могао. Међутим надамо се да ће се скорим и тамо нов метод сасвим завести, а да би се то што је постигнуто, држимо да би добро било, кад би Србско правителство, по саизволену наше ц. кр. високе владе, о својој трошци сваке године по неколико одабраних изучених гимназиста у србску учительску приправничку школу сомборску шљалило, да се овде за народне учитеље изобразе, и да се по том у Кнежевини Србској школе за уред оснују, у којима би ови одабрани младићи делали, и остале учитеље у предавању извештили. На сваки пак начин држимо, да би скорим требало у Србији једну приправничку школу завести.

Предмети, који се у основним школама у Србији предају јесу ови: У првом разреду, првога полгодја: Штица и Буквар. Познавањем грађанских писмена и срицањем. Писањем писмена. Ученик брובה до 100, написивањем цифрија и бројањем са стварима. Ученик Молитве Господије, и Богородице Дјво. — Другога полгодја учи се Србско читањем; познавањем црквених писмена, срицањем и читањем. Писањем на табли и по прегледалицама. Ученик брובה до 1000, и написивањем. Бројањем са стварима (Рачун на памет). — Ученик Символа Вјере.

У другом разреду првога полгодја уче се: молитве пре и после објда, пре и после спавања, чита се прво оделенје Читанке и Часловца, пише се по прегледалицама; из рачуна учи се сабирањем и одузимањем; из библичне Историје учи се наизуст Стари Завјет. Другога полгодја уче дјца наизуст Десет Божјих Заповјести, и Библичну Историју новог завјета; читају друго оделенје Читанке и Часловца пишу са прегледалицама и уче множењем и дјеленјем заједно са дотичним таблицама, Уз' то јошт уче наизуст преко ове године прве четири главе из књижнице под насловом: Прва Знанија.

У трећем разреду учи се кратки катихизис наизуст, чита се из друге Читанке и из Псалтира, пише се са прегледалицама и по казивању; рачуна се са разномареченим брובима, уче се наизуст прва знанија (5—8 глава) и кратки обшти земљопис са употребљеним земљовидама.

У четвртном разреду повторава се кратка Библична Историја и катихизис, чита се из треће читанке, пише се по казивању и израђују се писмени саставци, повторавају се сва 4 вида рачуна и правило тројно просто; притом учи се кратка Србска Граматика, Србска Историја, и Земљопис Србије и Европске Турске.

У II, III, и IV. разреду учи се јошт и црквено појањем. —

Д о п и с.

У Сомбору на свршетку 1865 године. Немила смрт изтрже из средине наше последњег мушког потомка славне и отличне породице Мразовићеве. У четвртак 16. Децембра преминуо је овдѣ Јаков п. Мразовић, син многозаслуженог негдашињг директора и утемелјитеља србских народних школа у Бачкој, Баранји и Банату Авраама п. Мразовића. Покойник је био побожан хришћанин, врстан родољубац, и точан званичник; по свршетку права угарских, у својој деветнајстој години ступио је у жупаниску службу и служио је најпре као пристав и судија жупане Бачке, затим као директор канцеларије окружног суда сомборског и напоследку као жупаниског стола приседник, у коме звању га и смрт нађе у 56. години. Укоп је био 17. Децембра после подне, при коме учествоваше сво овдашињ свештенство, сви жупаниски и остали званичници, сва учећа се младеж из приправничког завода из србске главне народне школе и непрегледна множина народа. На свечаном опелу у саборној цркви и при целом спроводу појао је хармонички хор наших приправника, под управом гд. учитеља Груића. Тело покойниково саранѣно је на успенском гробљу пред западним црквеним вратима у породичној гробници, где почива и његово вечне успомене достојни родитељ, кои се 8. Фебруара 1826. године у вичност преселио.

Покойника оплакују две сестре и многи сродници познаници и поштоватељи.

Ми учитељи знамо колико је труда полагао безсмртни родитељ покойников на пољу просвете народне, и премноги од нас њему имају благодарити на уређењу свога ужитка и особито на уживању сесиа у у Бачкој; с тога ће сваки од нас с благодарношћу поштујући заслуге великог Мразовића над гробом његовим и његовог единца сина сузу пролити и по побожном обичају нашем за упокой душе њихове Богу се помолити. Вѣчна им памјат.

Школске вести.

ИЗ СРЕСКОГ УЧИТЕЛСКО ПРИПРАВНИЧКОГ ЗАВОДА. У почетку ове школске године ступило је у први приправнички разред 22 нова приправника а петорица понављају течай и тако их има, у првој години свега 27. — Од њих су петорица свшили шести, петорица пети, шесторица трећи гимназијли, а седморица трећи реални разред. Четворица су примљени по дозволену високог кр. угарског Наместничког Већа без прописаних школских разреда по под условием да само у будимској епархији учитељи могу бити.

Међу примљеним гимназистама највише их је у Ср. Карловци, а међу реалцима највише их је ове науке у Сомбору посвршивало. — У другу приправничку годину прешло је 17 приправника и едан је

остао да течай понови. Од ових су двојца свршили шести, едан пети и едан четврти гимназиални, дванајсторица изучили су трећи реални разред; едан е примљѣн условно за Будимску епархию, а онај што течай понавља, заостао е у заводу јошт од оног времена кад су се из другог реалног разреда ученици примали.

Стипендију из фондације Ралъине за прошлу годину добио е приправник Стефан Стоичић, кои е с најотличниим успехом први течай свршио. — Из Платонеума уживаю стипендије приправници другога течаја: Авакум Траванъ из Сирига, Ђорђе Бранковић из Пардања, Милош Летић из Бае и Чедомилъ Бошняковић из Кишфалубе. А од приправника другога течаја: Лазар Удицки из В. Кикинде, Јован Стојанов из Пардања, Александар Кузмановић из Кларие, Ђорђе Јанковић из Сараволе и Милош Груић из Шида. Траван и Удицки примаю месечно по 5 фор.; Бранковић, Стојанов и Груић по 4 фор., а остали по три форинта.

Дан Светога Платона (18 Нов.) као имен дан високопреосвештеног Основателя Платонеума прослављѣн е свечаним богослужением у саборной св. Ђурђевској Цркви Сомборској, при коме су сви приправници и ученици Србских Школа присуствовали.

У наставничком збору овога завода догодила се та промена, што е бивши помоћник г. Андрија Јирик поставиш управителем подреалне новосадске дао оставку, а на место његово, изводело е високо кр. угарско намесничко веће милостивом наредбом од 25. Нов. 1865. Бр. 85,562 привремено за помоћнике поставити учитељ Сомборске Србске главне Школе Г. Г. Ђорђа Теодоровића и Николу Груића, одредивши свакоме по 75 фор. годишнѣ награде. Ова Господа предаю од почетка текуће школске године у учительско приправничком заводу оне предмете, кое е одпре гд. А. Јирик предавао, наиме први учи приправнике краснопису и рисању, а други хармоничном поаянју, а другог полгодња ће их вежтати и у гимнастици.

Ко што се из штампане разреднице Учительско приправничког Завода од године 186½ види, положило е с' концем Јулија прошле године учительски испит 14 савршених приправника, међу којима е Арон Аршинов (сад учитељ IV. разреда у Руми) проглашен за учитеља главне школе са особитом препоруком, Милан Грубанов из Мартоноша проглашен е за учитеља у основной и нижим разредима главне школе с' препоруком, Алекса Докић из Фелдварца, и Павао Плавшић из Сечуя проглашени су за учитељ у основной школи с' препоруком.

НОВЕ ШКОЛЕ. Прошле год. отворене су две нове школе: у нов. Саду код епископске капеле, основао високопросв. Гд. Платон Епископ бачки; и девојачка школа у Мохољу, основала обштина: има да се отвори девојачка школа у стар. Бечеоу, основала обштина.

имаће да се што скорие отворе девојачке школе: у Керу, Ту-

www.rpi.rs Врбасу, Сивцу, Кули, Пивницама, Силбашу, Паланци, Петровселу, Ади и Мартоношу; у турской Канижи, у Бечкереку код градоуличке цркве, у Елемиру, Арадцу, турс. Бечею, Санаду, Јозефову, Крстуру, Ђали, Башаиду, Карлову, Боки, Неузини, великом Гаю и у Павлишу:

главне за сад трокласне школе у Стапару, Сивцу, стар. Бечею; у Вранџву, Меленци, Мокрину:

главне са 4 класе у в. Бечкереку и у Кикинди;

а одлучиће се мушка и женска деца у Сентандрији, Бан, Модошу.

Далѣ имаће се отворити на сомборским салашима још три, и у вароши још две основне школе.

ПОПУЊНА УЧИТЕЛСКА МЕСТА. Прошле год. потврђени су следећи за учитељ.

У Турской Канижи: г. Михаил Кнежевић, изучио 4 гимн. разреда и препарандију. проглашен да е способен за учителя на основной и нижим разредима главне школе. Ние се тражио више нико. Одобрено од кр. наместиштва бр. 298 од године 1864, без приметбе.

У Араду: г. Илия Поповић, изучио 6 гимнас. разред и препарандију. Тражили се још: Паво од Михайловић, Урош Вуић, Коста Ђорђевић, Филип Милутиновић, Бранко Влашкалић, Гргур Надашки, Милош Живић, Тодор Шивић, Дмитар Васиљвић. Одобрено од кр. намести. бр. 37289 г. 1864.

У Новом Саду: г. Стеван Жекић, изучио 2 реал. разреда и препарандију. Проглашен да е способен за учителя на основной и нижим разредима главне школе. Тражили се још: Михаил Павловић, Стеван Карановић, Марко Гавриловић, Петар Борић, Милош Папић, Јосиф Ђулинац, Васа Поповић. Одобрено од кр. намести. бр. 46601. год. 1864.

У Петровом селу у Бачкој: Ђорђе Марковић; изучио 4 гимн. разреда и препарандију. Проглашен да е способен за учителя на основной школи. Тражили су још: Лазар Михаиловић, Јосиф Шивић, Марко Бибић, Алекса Стаић, Светозар Белеслија, Марко Гавриловић. Одобрено од кр. намести. бр. 59774, г. 1864.

У Сомбору: г. Никола Томић, изучио 3 реал. разреда и препарандију. Проглашен да е способен за учителя на главной школи са особитом препоруком. Тражили се још: Радослав Хорват, Алекса Чичовачки, Младен Лугомерски. Одобрено од кр. намести. бр. 80714, год. 1864.

У Срб. Титошу: г. Ђорђе Илић, изучио 3 реал. разреда и препарандију. Проглашен да е способен за учителя на основной школи. Ние се тражио више нико. Одобрено од кр. намести. бр. 82469. год. 1864.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

У Кишфалуби: г. Петар Берић, изучио основну школу и препарандију. Проглашен да е способен за учителя на основной школи с препоруком ая за будимску дивезу. Тражили су још: Добрем Хорвѣт и Боголюб Топенарски. Одобрено од кр. намести. бр. 82471.
(Продужи ће.)

О Б Я В А.

На захтеванѣ с' више страна дао сам печатати друго издањѣ књиге:
„Библичне Повѣсти Новаго Завѣта
у библичним речма.“

Књига е ова већ готова, и износи 185 страница', а може се добити код мене за 36 новчића а. вр. Уз' књигу е додат указатељ по коме се могу наћи недельна и празнична Евангелија и апостоли, што се у књизи находе; с' тога се ова књига не само за ученѣ Библичне Повѣстице, него и за толковањѣ Евангелија и Апостола' употребити може.

Благодарећи јавно господи народним учителяма, кои су се постарали, те е прво издањѣ ове књиге у 2000 примѣрака за два месѣца, и то само у 60 србских места разпродато; умољам све родолюбѣ, да ову књигу дечим родителѣма, и осталим жителѣма у своме мѣсту понуде, и да их на предплату позову.

У знак благодарности моѣ датѣ свакоме Господину скупителю на првих шест предплатника' седму књигу а после сваку еданајсту на дар. Когод ми за 25 предплатника на ову књигу новце послао буде добитѣ осим тога јошт на дар: „Мисли о уређењу прквено-просвѣтних Отношан' Срба у Аустрији.“

Новци молим да ми се унапред у плаћеном писму пошљу, а ја љу књиге одма одправити.

Уредник.

О Г Л А С.

Код уредничтва овога листа има још неколико подпуних бровва школскога листа од год. 1864, и могу се добити по 1 фр. А. в.

Уз овај број шилѣ се и број 6 од 1865 године, кои се у своѣ време због одсутства уредничковог у званичномѣ изсланству разаслати нисе могао, и тим се поднамируѣ прва четврт свима ланьским предплатницима.

Издаѣ и уређеуѣ Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андриѣ Вагнера и друга.

САДРЖАЈ.

I. НАРЕДБЕ.

Ради држана Школ. Листа стр. 81. Ради испита учителя у срб-скороманским школама стр. 123. Ради учительских конференция 129. Ради девочких школа 171. Ради рангет завршетка 1866 шк. године стр. 193.

II. О ШКОЛИ, УЧИТЕЉИМА И УПРАВИТЕЉИМА ШКОЛСКИМ.

Школа и свештенство страна 3. Србска народна школа треба да е верозаконска стр. 17 и 33. Свест о своем звану код учителя стр. 37. Зашто треба да се учитель за свако предаванѣ приправља 86. Учительска задруга 65. Правила задруге 66. Народна школа и туђи езици стр. 97 и 116. О учительским зборовима 145 и 161. Светкованѣ Видовдана у Сомбору 187. Из Србске препарандне 218 Из упутства за приправнике и учителѣ 225 и 241. Шта мора знати онај кои хоће у Препарандию примлѣи да буде 249. Главне основне или грађанске школе 257. План учены у главной школи сомборской први разред стр. 260. Други разред стр. 273. Трећи разред 299 и 313. Четврти разред 337. Главна учительска конференция у Новом Саду год. 1865. стр. 372. Школа у Пећи (у Ст. Србији) стр. 377. Народне школе у Србији стр. 11. Изясненя ради неделне школе 27 Школски вођици 67.

III. ИЗ НАУКЕ О ВАСПИТАВАЊУ И УЧЕЊУ.

О васпитавању. О негованю осеђаня побожности (за родителѣ), стр. 49. О поступку са слепом децом 55. — Една реч о немима 83. О негованю побожности у нар. школи 113 и 132. О негованю осеђаня симпатичног 210. Педагогичне искрлице 289. Одвикаванѣ деце од неваљалства 179. Тегобе моралног воспитаня 194. Преглед историе васпитаваня од Дра Матића стр. 245. Да ли свако васпитанне води човека к истинятому савршенству? 337 и 353.

О о б у ч а в а њ у. О ученоу писаня и читаня (увод) стр. 7. — Приправляѣ за писанѣ и читанѣ, 23, 38, 58, 71 и 89. Писанѣ, познаванѣ писмена и считаванѣ, 102. Образац за писанѣ и познаванѣ самогласа 104. Образац за писанѣ и познаванѣ сугласника и за считаванѣ 118. Посебне опазке за писанѣ и считаванѣ поединих сугласника 136, 150, 167 и 182. — Таблица ради науке у рачуну у основной школи 151, 170, 185. Градиво за прво писанѣ и читанѣ 196, 228, 321 и 344. Веверица (из Науке гледаня) 199, 213, 230. Крава (предаванѣ из природописа у Ш. раз.) 243 и 280. О предаваню науке хр. 292. „Попуштай,“ (поступак при предаваню бр. 15 из II. Читанке) 343. „Родителѣ твоје слушай“ (предаванѣ букварске приповедке 356. Рачунски задатци стр. 108 и 362.

IV. ИЗ ДИСТЕТИКЕ. Противу пиянства стр. 20.

V. ПИСМА, Киевска писма 215: 234. Прво писмо Драгутиново свом учителю 268. Одговор Учителѣв на ово писмо 283 и 303. Друго писмо Драгутина своме учителю 323. Одговор Учителѣв на друго писмо 346 (у броју 21 и 22.), и 359.

Д о п и с и. Из Сомбора 13, 154, 222, 238. 29. — Из Баранѣ 30, 154. Из Капелне у Славоніи 30. Из Суботице 60 и 61, 189. Из Баната 61. Из горњѣг Срема 61. Из Шардани 154. Из Шайкашке (о учительском састанку) 256. Из Шайкашке 252.

VI. ТИШИК. Како иду тропари и кондаци на литургији, 42 и 140. Правило кад велики петак падне на празник Благовештенија 74.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ. О Школи. Из Учительшта Срб. 13, 232, 253, и 288, 332 и 376. Извешће о учительшту у Загребу 253. Ставѣ фонда Шк. А. 92. Срб. стипендисти 46. Сметнѣ напредка шк. 47. Сеоске школе у Русији 126. Медичка власт и школа 47. Новаци у Швайцу 48. Семинарија у Дрезди 63. Семинарија у Прусској 156. Школа и заточеници 63. Фондација школска 62. Шк. дарови, библиотеке и баште 110. Изложбе, 62, 149, 190 и 239. Завештај школама 63. Челарство 63. Стипендија Зачова 63. „Венац“ приправничке омладине 80. Чуванѣ здравља у школи 126. Поклон Новосадском Заводу за чуванѣ деце 95. Срб. школа у Араду 95. Нове школе и воспиталишта 223, 254, 351. Добротворни завештаји 310. Школски фонд у Сечую 334. Глас из Срема 350.

О учителяма. Учительски походи 47. Учит. награде 47, 111 и 112. Задруга 62. Учительи при саветовању о школи 63 и 156. Отличја 48, 62, 111, 207. Скупштине 110. Учительски рай 112. Избори учителя у Бечу 156. Поштованѣ учителя 157. Незгодно материјално стањѣ учителя 157. Фонд за мировину у военој граници 206. Признаванѣ труда 255. Приправљанѣ за учительице 288. Катихетичка вештбања 255. Поклони учителяма и школама: 158, 174, 207, 223, 238, 288, 333, 334 и 350. Поклон приправницима 207.

Статистични податци. Православне школе у Угарској 78. Ставѣ школа у Талијанској 111. — У Чешкој 125. У Халичу 156. Препарандија у Лвову 311. Ставѣ школа у Србији.

Књижевне вести. Стр. 64, 95, 124, 127, 128, 142, 158, 159, 311, 334, 335, 367, 368.

Упразњива места стр. 32, 80, 94, 110, 157, 174, 191, 223, 239, 256, 311 и 334.

Смртни случајеви стр. 191 и 366.

Попуљива учит. места, стр. 15, 30 и 334.

Наименовања, стр. 78, 93, 127, 239, 366.

Прилози на Фонд Школ. Листа, 92, 127, 174, 334 и

353. Прилози на Фонд за учит. сироте, стр. 311 и 366.

Предплатници од године 1865. стр. 128. од год. 1866. стр. 312. 336. 351 и 381.